List 47. **NOVICE** Tečaj XLVII.

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gold. 40 kr. za pol leta 1 gold, 70. kr. za četrt leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gol 10 kr., za četrt leta 1 gold. 10 kr.

V Ljubljani 20. novembra 1889.

Obseg: Sadjarjem. — Kako je pri nas s šolskim vrtnarstvom! — Trikolesna samotežnica. — Razne reči. — Zemljepisni in narodopisni obrazi. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Sadjarjem.

Po zimi utegne kmetovalec dovolj preudarjati kako si zboljšati kmetijo, kako pomnožiti dohodke, kako ukoristiti sleharni kos posestva. Marsikateri prostor je še prazen, a na njem bi lahko raslo lepo pa tudi koristno sadno drevo. Zato smo si namenili nekatere svete dati sadjarjem.

Zelo važno je, da sadno drevo vsadiš pravilno, kajti le tedaj bode uspešno raslo. Pri zasajanji treba paziti posebno na to, da je mlado drevesce lepo zdravo in polno čvrstih korenin, sploh da ni zastarelo v drevesnici, ali pa da ni kak star divjak ali gozden samosevec, ves preraščen z lišajem in mahom, kakeršne le preradi še zasajajo slovenski kmetje. Drevesu prireži močnejše korenine gladko in navzdol. Kolikor bolje je jama izkopana, toliko uspešneje bo raslo drevo, toliko poprej bo pričelo roditi. Kedar vsajaš drevo, ne postavljaj ga nikdar niže, nego je poprej stalo v drevesnici. Zaspi ga tako, da bode okrog korenik dobra zgornja prst, ker po tej si bodo korenine najprej iskale živeža. Ako bi toraj prisul okrog korenin spodnjo prst, kakor le prepogostoma ravnajo, medlele bi korenine, ker v surovici jim ni potrebnih redilnih snovi, saj takih ne, kakeršne morejo poživati. Zato pa so taki nasadi zelo podvrženi suši, ker le malo morejo izcimiti novih koreničic iz take surovice in sploh jim primanjkuje čvrstih redilnih organov. Če pa prispeš dobre prsti okrog korenik, sploh v jamo, v katero si vsadil drevesce, hitro se ti ukorenini in zategadelj je tudi stanovitno in trpežno.

Posebno priporočamo, ne posajaj drevesec preglboko, kajti marsikatero drevo je uže moralo zato usahniti. Bolje je preplitvo saditi, manj škode si napraviš nego, če tako globoko sadiš, da tudi več centimetrov debla zakriješ s prstjo.

Jako važno je, da so korenine prav dobro s prstjo obsute, da se ne napravijo med korenikami prazni zračni prostori, ker vsled takih presledkov se prime ne dovolj obsutih korenin plesnoba ali celó gniloba. Zato razdeli, kadar zasiplješ, z roko prav skrbno prst med korenine in pod nje in pritisni jo tudi z roko. Nikakor pa ne ravnajo prav oni sadjarji — če jih smemo tako imenovati — ki kar s škornjami na kveder pohodijo prst in korenine, če jih tudi kaj s tem oderejo! In žal, da tako pogostoma zasajajo! Ker je jama preozka, da torej ni moči lepih korenin iz lepa spraviti vanjo, pa se morajo udati sili: z vso močjo jih poteptajo s čevlji, le da jih spravijo ali potisnejo v jamo. Zdaj pa rasti drevesce veselo in uspešno? Saj ni mogoče! Potem pa tožijo: naša zemlja ni za sadno drevje, ali pa: iz drevesnic kupljena drevesca niso za nič itd. Zemlja je uže sposobna, tudi drevesce iz drevesnice je dobro, pač pa je zasajavec nesposoben! K vsajenemu drevescu naj se sicer pristavi količek, a drevesce se ne sme pretesno privezati k njemu, ker nekoliko se vsajeno drevesce še z zemljo usede, količek pa ne, ki je morda par čevljev globoko zapičen, in tako zadržuje količek drevesce, da se ne more usedati z zemljo, ter se pod njegovimi koreninami napravijo omenjeni zračni presledki, kateri so potem tako škodljivi drevescu ter ga celo ugonobijo.

Kmalu po svečnici je najprimernejši čas tudi za obrezovanje in trebljenje sadnih dreves. Visokodebelno drevje se le v prvi mladosti obrezuje, pozneje se le trebijo suhe ali pregoste veje. Posebno mlademu drevesu je treba izrezovati vse pregoste poganjke, ker sicer drevo nima nikakeršne prave oblike, pač pa je polno vej, pa

K. ZEITUNGS-STEMPEL (640)

nobena ni primerna. Drevo postaja po tem košato, pregosto zaraščeno in nima potrebne svetlobe, brez katere nikdar ne more uspešno roditi. Iztrebimo torej vse preobilne notranje veje, da bo mlado drevo dobilo lepo široko pa odprto krono, ker le v tako morejo dohajati zrak, solnce in svetloba.

Starejšemu drevju moramo iztrebiti vse suhe veje, ali katere se križajo, kar pogostoma provzročuje raka. Prav tako moramo iztrebiti vse vodene poganjke, ker ti le sok pijejo, pa ne koristijo. Ne zabimo očediti debla od mahu, ki mu zunanjo kožo ali skorjo tako hudo prerašča ter je pravo pribežališče raznovrstnim mrčesom, kateri v njem prezimujejo in hranijo zalego. Mah tudi brani, da se deblo ne more do dobrega ogrevati od solnca, zato pa se sok manj uspešno pretaka po njem. S strguljo postržimo mah z dreves in potem pobelimo deblo z apneno vodo ali pa s pepeluško, katera razje mrčese in mah ter tudi omladi deblo.

Kako je pri nas s šolskim vrtnarstvom!

Nihče ne more trditi, da se ni šolsko vrtnarstvo na Kranjskem povzdignilo v zadnjem desetletji. Marsikaj so ukrenili merodajni krogi v povzdigo njegovo, in upajmo, da bodo še mnogo storili v ta namen v bližnji prihodnosti.

Naredbe, ki so pospešile šolsko vrtnarstvo, so nadaljevalni kmetijski tečaji za učitelje ljudskih šol v deželni kmetijski šoli, poprej na Slapu, sedaj v Grmu, redna poročila o stanji šolskih vrtov, veče zanimanje in strože zahteve od nadzornih organov, spisovanje primernih učnih knjig in člankov in slednjič primernejša, umnejša in pravičnejša poraba denarnih pripomočkev, ki so namenjeni za povzdigo šolskega vrtnarstva. Zlasti zadnje sredstvo je na razvoj šolskega vrtnarstva zelo vplivalo, ker se so vsaj tiste vsote, katere je dalo kmetijsko ministerstvo na razpolago, dale v podporo takim vrtom, na katerih se vidi, da je učitelj kos nalogi svoji. Deželna podpora se je res žalibog dosedaj le bolj tratila, ker pri razdelitvi niso bili merodajni uspehi, ampak le milost ali nemilost poročevalčeva. Hvala Bogu! vprihodnje obrnilo se bode tudi v tem na boljše, ker je deželni zbor brezmiselnemu razdeljevanju deželne podpore trdno oviro postavil.

Vzlic vsemu temu, in če tudi res velikemu napredku, vendar lahko trdimo, da je naše učiteljstvo za šolsko vrtnarstvo zelo mlačno. Ne mislimo tu splošno, mnogo je častnih izjem, vendar velika večina nima nobenega pravega veselja do te lepe stroke kmetijske. Da je pa tako, temu niso krivi učitelji sami, ampak razmere. Ne menimo lenih učiteljev, ki so tudi v šoli leni, tudi taki morajo biti, saj ima vsak stan dovolj ljudi, ki nočejo izpolnjevati svojih dolžnosti. Imamo neprimerno veliko število pridnih in vestnih učiteljev, ki kažejo za šolsko vrtnarstvo prav malo veselja ali pa nič. Rekli smo, temu so razmere vzrok, in res je tako. Mlad učitelj pride na deželo poln najboljših in najlepših vzorov. Vse hoče storiti v korist učeče se mladine, a ta gorečnost ga kmalu mine, kadar spozna praktično življenje in ovire, ki jih je na njegovi uže tako ne gladki poti službovanja. Učitelj dobi vrt pri šoli, ali pa, ker je slišal, da imej vsaka šola vrt, zahteva ga, če ga nima še. Če ga ima, hoče ga pričeti vzorno obdelovati, a šele sedaj mora revež spoznati, da praktičnega vrtnarstva prav nič ne ume. Srečen je, ako se zna dela lotiti. A potem pridejo neuspehi, zabavljice in posmehovanje vaščanov, katere hoče „škric“ kmetovati učiti, pomankanje denarjev ker s 400 gld. letne plače ne more še najpotrebnejših reči za vrt kupiti, krajni šolski svet mu pa nič ne da, ker mu ne zaupa, da bi na vrtu kaj uspešnega učinil itd., — in predno poteče leto, zamorjeno je prav pošteno vse veselje do šolskega vrtnarstva mlademu učitelju, ki je prišel v vas z najlepšimi namerami in poln idejalev za narod. In kedo je temu kriv? Oni, ki jim je skrbeti za strokovno odgojo učiteljsko. Naši učitelji dobivajo to vzgojo na pripravnici, tam je tudi obligaten predmet kmetijstvo, in kot učilo je na razpolago šolski vrt. A kako se tam poučuje kmetijstvo?!

Ne oziramo se na teoretiški pouk na naši pripravnici, lahko je prav dober, če tudi dotični učitelj nima pojma o kmetijstvu, da le zna učenca vnemati za predmet in da izbere dobro učno knjigo, katerih imamo če ne slovenskih, pa vsaj nemških na izbero, čeravno jih ljubljanski pripravniki in morda tudi njih učitelji ne poznajo. Sicer pa vesten pripravnik in poznejši učitelj s svojo marljivostjo in s pripomočjo dobre knjige lahko zamudo sam popravi. Drugače je pa s praktičnim kmetijstvom, oziroma s šolskim vrtnarstvom, t. j. s sadjarstvom itd. Na deželi se mu ne more priučiti, ker na primer umnega sadjarstva tam še ne poznajo. Ako ga pa poznajo, onda pa je šolski vrt nepotreben, ker učitelj vendar ne more kmetov učiti tega, kar oni sami bolje znajo. Na pripravnici bi se učitelj moral vseh praktičnih del do dobrega naučiti, in pripravniški vrt moral bi mu biti vzor šolskega vrta. Kakeršen je pa ta vrt sedaj, pa ni še daleč nič podoben vzoru, ker na njem ni skoraj dela, katero bi bilo pravilno narejeno. Tu naj enkrat naši merodajni krogi resno vmes posežejo in zahtevajo da se na ljubljanski pripravnici ne bodo s kmetijstvom samo igrali ter davkoplačevalcem pesek v oči metali, ampak skrbeli, da se v resnici kaj resnega in dobrega za naš narod učini. Kako izvrstno bi se mogli naši učitelji na pripravnici o praktičnem kmetijstvu izvežbati ter s pripomočjo drugih objektov v ljubljanski okolici dobiti vsaj najvažnejše pojme o umnem kmetovanji! Ako bi prišel mlad učitelj, vešč praktičnemu kmetijstvu na deželo, vse bolje bi bil v čislih vaščanom, kajti dejanski bi kazal svojo zmožnost, da zna kmetsko ljudstvo poučevati, ovire bi lahko premagal, uspehov dosegel, in z uspehi bi mu prihajalo veselje, ki je prvi pogoj vestnemu izpolnjevanju stanovskih dolžnosti.

Naj torej narodni zastopniki to reč premislijo in ukrenejo kaj, da se ta hudi nedostatek na naši pripravnici vendar uže odpravi.

Trikolesna samotežnica.

Trikolesna samotežnica, kakeršno kaže podoba 1., videli smo prvikrat — tako piše „Schweizerische landw. Zeitschrift“ — v vasi Bus, koder jo splošno rabijo. Kakor podoba kaže, ni bistveno različna trikolesna sa-

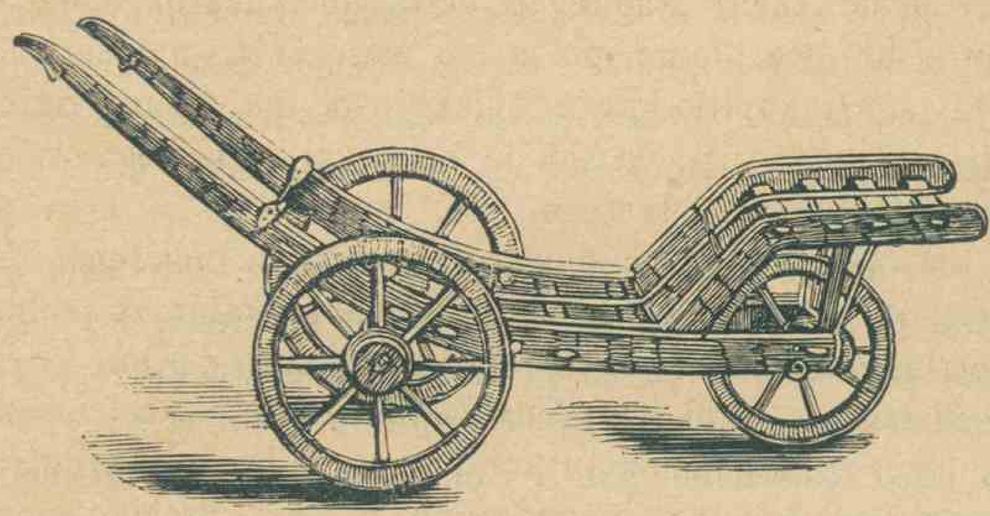

Podoba 1.

motežnica od navadne, t. j. od samokolnice; ako odstranimo kolesa pod ročicama, pa imamo čisto navadno samokolnico, le da je teža, ker je zarad svojega namena močnejša narejena. Po goratih krajih, kakeršni so ravno v Švici, je taka samotežnica zelo koristna za prevažanje zelene krme, repe, krompirja, sadja itd. Ker je samotežnica zelo lahka in tudi lahko premična, more jo en delavec prav zložno prazno na njivo pripeljati, in le če je posebno v breg, treba spredaj živinče pripreči. Kadar je samotežnica naložena, postavi se voznik med ročici in navzdol vozi s samotežnico za sabo lahko tako hitro, kakor hoče in to brez truda. Kadar pride v ravnino in če ne more sam speljati, pa zopet lahko kako živinče pripreže.

Vsak more iz tega posneti, da taka trikolesna samotežnica lahko nadomestuje majhen voz, vrhu tega je pa veliko cenejša in primičnejša, vsled česar potrebuje izdatno manjšo silo.

Razne reči.

* **Les narediti trpežen in trden.** Gozdarska poskušna postaja v Eberswaldu na Nemškem izumila je prav preprosto sredstvo, da se naredi les trpežen in trden. Tisto leto, predno drevo posekaš, olupi deblo tik nad koreninami eno dlan na široko okrog in okrog lubad. Ker se sok dviguje le med lubadjo in lesom, prične se prihodnje leto drevo sušiti, ker se sok ne more dvigati, in ob takem počasnem sušenji postaje les najboljši.

* **Proti črvu v pasjem ušesu** je najboljše sredstvo kamelični čaj, katerega brizgaj vsak dan zjutraj in zvečer psu v uho. Če je črv zunaj ušesa, pa mu ravno tako s tem čajem izpiraj vsak dan uho in mu ga obveži, da ne more z stresanjem ob bolečinah rane drgniti.

* **Jesih od medu.** Zmešaj en kilogram dobrega in zdravega medu s 15 kilogrami vode, dodeni nekaj krušne skorje in pusti to zmes na solnci ali v toplem prostoru 4 do 6 tednov. Po tem času odlij, kar je čistega, v pripravljeno posodo. Ta čista tekočina je jako dober jesih.

* **Gnojitev travnikov nadomestuje,** vsaj nekoliko, namakanje. Glavna pravila so: jeseni je bolje namakati nego spomladi. Stoječa voda škoduje. Voda mora zmerom odtekati in po travnikih enakomerno se raztakati. Bolje manje, nego preveč namakati. Močvirska voda ne sodi za namakanje. Studenčnica in sploh svetla, čista voda trave samo zamaka, gnoji jim pa ne.

Kdor preveč namaka, dobi slabšo krmo, če tudi je sicer mnogo več nakosi.

Kisla krma raste tam, koder po travnikih voda zastaja ter je tla ne propuščajo. Tukaj pomaga le drenaža ter takšna naprava za namakanje, da voda travnik lepo zamaka in hitro odteka.

* **Povrtne rastline najbolje obvaruješ mraza,** če jih pokriješ z zdrobljeno šoto, katere je povsod tam dovolj, koder šoto napravljajo. Kakor je znano, šota brani tudi gnilobi, zato je boljša v ta namen nego prst, slama itd. Spomladi ti pa je šota izvrstna tvarina za prinos h kompostu. Kdor je blizu barja, naredi prav lahko s šoto ta poskus.

Podučne stvari.

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

(Dalje.)

137.

K Vaalu.

Modder-river. 1870.

Philipolis je bila prva naselbina, ki smo jo v zemlji Oranjskej zagledali. Večina stanovnikov so trgovci, živo tržijo z volno, s kožami in z nojevimi peresi. Od tu smo hiteli po širokej planjavi proti Bloemfonteinu, kamor smo srečno dospeli osemnajstega dne po odhodu svojem s Porta Elizinega.

Bloemfontein, sedež prezidenta Oranjske republike, založen je v razmerah velikih, ali dodelanih hiš ima k večemu sto. To so zvečine pritlični domovi, pokriti s plehom. Strehe so le toliko napete, da se deževnica odceja, kajti v teh krajih skoro ne vedo, kaj je sneg. Cerkvic imajo pet.

Država Oranjska je razdeljena na štiri okraje: Smitfieldski, Bloemfonteinski, Winburski in Harrismithski. Vsak okraj ima svojo vlastno upravo in na čelu jej stoji volen prezident. Stalne vojne nimajo. Če je potreba, pograbi vsak sposoben možak orožje in gré. Oroženi pa so slabo.

*

Na vzhodnej strani mesta stoji na hribu nekakošna utrdba, ali uže zelo poškodovana. Zgradili so jo pred leti, ko je država Oranjska vojevala z Basuti. Zmagali so sicer Oranjci, ali v dolg so zabredli do vratu. Vlada izdava samo papirnat denar.

Naselniki evropskega pokolenja se nazivajo boeri. Ukvarjajo se s poljedelstvom in živinarstvom. Večina stanovnikov pa so Kafri, ljudje visokostasni in lepega obraza. Odlikujejo se z junaštom. Belce pisano gledajo, beda njemu, ki jih proti sebi nadraži, pri prvej priliki mu zadrgnejo vrat. Kroj jim je čisto jednostaven, hodijo največ goli. Bogata Kaferka nosi krilce z drage robe, in preko ram vrže indijsk šal. Uboge žene se ovijajo s kosom kože okolo pasa. Lepotičijo pa se rade oboje. Tetujejo si obraz, v ušesih nosijo velike naušnice, okrog vratu, po rokah in pod koleni jim visi razna pisana drobnarija z evropskih tvornic. Bogatejši možje nosijo tudi hlače in suknje včasih, ali srajca jim je nepotrebna pravi luksus.

V Bloemfonteinu sem naletel na boera z okolice Jakobsdalske. Pripeljal je volno na prodajo in nazaj je vzel raznih živil: moke. sladora, čaja, kave i. t. d. Pridružil sem se mu in pot 50 angleških milj mi je minula v 4 dneh dosta prijetno. Voz njegov je vleklo 16 volov, in za pomagače je imel dva Kafra, Hotentota in Hotentotko. S potoma smo se zabavali s strelanjem divjačine, ki nam je naproti prihajala. Ubil sem pet gazel, in tovariši so se jako čudili, da imam tako dobro roko. Boer pa ni imel sreče, ali pa ni znal strelati; vselaj je zastonj pomeril.

Jakobsdal je mala naselbina. Štirje judovski trgovci so tu pa še en Nemec, ostalih belcev je malo; stanovniki so zgolj domačini. Imajo tudi cerkvico. Na vsakih šest tednov prihaja pastor, in okolni boeri se zberó k službi božjej za dva dni. Bila je nedelja, ko sem prišel. Gostilne ni nobene, pijačo prodajajo trgovci. Nastanil sem se pri Nemcu. Ostali došleci so spali ali na vozeh, ali v šatorih, ki so jih seboj pripeljali. Navadno prihaja vsak s celo obiteljo. V torek so vsi odšli in naselbina je postala tiha.

Boeri govoré zvečine holandeški, a vzgoja jim je zelo površna. Rastó na samotah in o svetu malo znanjo; oholi pa so oholi. Edino le premožnejši gospodarji najemajo učitelje, da jim deco naučé brati, pisati in računati. Kedar je učitelj učencem nekoliko tege v glavo vtepel, gré naprej, da še drugej poseje malo kulture.

Dalje k Vaalu se ni moči voziti. Hočem peš iti, da-si tu to ni navadno. Tudi ubogi domačini ne hodijo peš, temveč jezdijo, četudi vola. Skozi smrček mu potegnejo železen obroček, napravijo nekake vajeti, na hrbet pripnó plahto mesto sedla, pa dirjajo, da se vse kadi za njimi. Kdor potuje peš, njega boer zelo prezira. Dasi je v obče jako gostoljuben, na takega potnika pa poščuje pse. Ima ga za klateža, ničemnika, begunca.

Pri trgovcu sem se previdel z vsem, česar človek na potovanju potrebuje. Kupil sem dva koca, potrebnega streliva, moke, soli, čaja in sldaora, povezal vse v ranec, zadel ga, in spuško v roki sem odvažno nastopil dolgo pot. Bilo je s početka aprila. Peti dan tega mesca je moj god, in lani na ta dan sem pobegnil s Češke, kakor uže veste. Hodil sem dosta dobro. Krajina je bila ravna, pusta, brez lesa. Tu in tam so se pasle gazele, ali vselaj v takej daljavi, da bi jih krogla ne bila zadela. Slednjič sem zagledal na nevisokej skali pasočo gazelo. Na glavi sta jej stala nenavadno dolga roga. Priplazil sem se k njej za dober strelaj. Čudno, da me ni opazila in se splašila. Poželjivo je grizla travo. Sprožil sem in zver se je zvalila s skale. Brzo sem zletel k njej, ali gledite, to ni bila gazela, bil je domač kozel, ki se je zgubil od črede. Sreča, da ni bilo pastirja blizu, kozla bi moral plačati. Brzo sem jo pobrisal, kakor lani čez mejo Češke.

Opoludne sem bil uže zelo utrujen in zato sem se položil po tleh v lepej dolinici, da se spočijem. Ko tako ležim, zagledam blizu na griču tri gazele, jako lepe živalice. Ovohale so me in oči vpirale v to stran, kjer sem ležal. Nisem se ganil. Ker niso slutile nevarnosti, sklonile so glave in se pasle brez skrbi. Tu jaz tiho pograbim puško, pomerim in sprožim. Gazele so zletele kakor da jih veter nese. Skočim po koncu, letim za njimi, in zapazim, da ena šepa. Še bolje se spustim v tek, in ko se jej približam na strelaj, sprožim z novega in žival je pala. Lepa gazela je bila, velika kot domač kozel. Odrezal sem bedro, spravil v ranec in vesel stopal naprej, ker za večerjo sem uže bil preskrbljen.

Ko se je jelo mračiti, prišel sem k reki, ki jej velé Modder-river. Velika je kot Izera, deroča in čista. Našel sem plitvino, in brodeč do kolen sem prišel srečno na drugo stran. Bregovi so zaraščeni z gostim rastlinjem in nad njim se košaté mogočna drevesa. Po vejah so se zibali premnogi ptiči in vreščali, vzlasti neke vrste gerlice so prav glasno krulile.

Poiskal sem primernega mesta na bregu, zagradil se in vavaroval kolikor se je dalo, da me po noči kakov nepovabljen gost ne napade, nagrabil sem suhega listja in postljal. Potem sem šel nabrat suhljadi, da sem mogel zakuriti in večerjo skuhati. Pri vsem tem sem pel, da je bilo veselje. Ali kaj je to? Neka zver se skrivaje po grmovju plazi k meni. Pograbim puško. Zver se mi zgubi v gošči, ali jaz vedno bistro pazim na tisto stran. Ko se mi zopet pokaže, sprožim; zver bolestno zaječi in se zvije po tleh. Priskočim, poberem gorjačo, ki jih je dosta ležalo na okolo, in z jednim mahljejem jo ubijem. Zver je bila črno in belo pasasta, do dva črevlja dolga, dolgega in kosmatega repa. Razparal sem jo, ali vdaril je iznje tako čuden puh, da sem jo koj pustil. Pozneje sem se poučil, da je bila cibetka. Dragoceno dišečo tvar, cibet nazivano, prodajajo v lekarne.

Na to sem se vsedel k večerji. Solnce je zašlo, a jaz sem se zamislil. Blodim po svetu kot kakov Ahasver. Mnoge bridkosti in težave so mi zbrazdile lice in pobelile lase. Na nebesu so zamigljale nebrojne zvezde, čiste

in jasne. Pozdravljena domovina majo! Po tebi hrepenim v samoti afriškej! Zaspal sem. Krasne sanje some obletavale vso noč.

Za rana me prebudi mnogoglasen zbor ptičev. Vstanem, namečem suhljadi na žive ogorke, ki so bili pod pepelom, in koj veselo zaprasketa ogenj. Skuhal sem, pa tudi čaja sem zvaril za pot. Človek v teh krajih ne vè, kedaj pride do vode. Vržem ranec čez rame, pregledam puško in revolver ter na ves glas zapojem: „Vzdigni se vzdigni, stari češki lev!“

138.

K Vaalu.

Na samoti blizu Vaala 1870.

Šel sem naprej po širnej rodovitej krajini. Tu in tam sem opazil raztresene kolibe črncev. To so leni ljudje, ne ukvarjajo se dosta s poljedelstvom, tudi drevja ne zasajajo okrog kolib, da bi se hladili pod njim, raje se žgó na solncu. Pač niso vredni krasne prirode, ki jih obdaja. Smer potami je bil na sever. Ker se reka vije na zapad, moral sem se od nje oddaljiti. Nerad sem pustil to hladno čisto vodo. Ali pot je imela drugih dražesti, vedno sem se imel čemu čuditi. Krasne doline so se vrstile z griči, in povsodi je bilo dosta drevja, ne sicer visokega, ali jako lepega; imelo pa je bodeče trnje. Po vejah so visela čudna ptičja gnjezda, spodaj odprta. Roji ptičev so jih obletavali.

Ko sem se utrudil od hoje, položil sem se v grmovje v senco. Šum in hreščanje me zbudi s prijetnega spanja. Vzdignem glavo, sežem po puški in gledam, kdo me moti v spanju. Vidim, da je neka žival rumeno in belo progasta počenila blizu mene; v krempljih drži plen in trga. Sprožim. Hitim gledat ranjenca. Panter je bil. Zvijal se je v poslednjih mukah.

Nabijem puško, ker je dobro imeti orožje vedno v redu. Ko sedim nekaj minut, zapazim v senci drugega grmovja, okrog katerega je ležalo dosta kamenja, da se nekaj sveti. Dobro napnem oči in spoznam kačjo glavo. Pritisnem puško k licu in zrna zleté tje, kjer sta se svetita prešerna očesa. Glava zgine. Ko stopim k grmu in razgrnem veje, ugledam lepo, šest črevljev dolgo strupeno kačo z razbito glavo. Čas je, da greš naprej, velim sam sebi, čemu po nepotrebnem zapravljaš strelivo. Popadel sem toraj ranec in jo mahnil naprej.

Solnce se je uže nagibalo v zaton. Zelo sem bil truden, rad bi nogi ustavil in dal počitka utrujenemu telesu, ali vode nisem imel. Plehač svoj sem uže davno izpraznil, a žeja me je hudo klala. Svet ni bil videti suha krajina, voda mora biti, ali kje? Ves utrujen sem se vlekel dalje. Tu zdaleč, v silnem košatem drevesu, vidim nekaj sedeti. Zdelo se mi je, da je veča zver. Šel sem bliže, predmet se ne premakne. Sedaj opazim, da okolo njega poletavajo čebele, kajli? Kaj je to? Videti moram. Ali opreznosti je tudi treba. Pregledam puško in revolver, potegnem nož iz nožnice in stopam k drevesu. Kar sem menil, da so čebele, bili so drobni ptički. Videl sem, da ima drevo vodoravno vejo, in na njej da visi nekaj kakor otep slame. Bila je naselbina ptičjih gnjezd na vejo obvešenih in z eno samo skupno streho pokritih. Odprta so bila spodaj. Take stavbe delajo nekaki vrabci.

Šel sem dalje in iskal vode. Nikjer je ni bilo ugledati. Nevoljen vržem ranec po tleh in sedem. Stemnilo se je. Klala me je huda, huda žeja. Premišljam to in ono. Na misel so mi prišli prijatelji in znanci, ki se doma veselo razgovarjajo pri penastem hladnem pivu. Pa kaj bi si skomine delal. Noč je bila dolga, grlo pa suho. Oj to ni bila navadna žeja, kakor jo imate pri Vas doma, to je bila prava afriška žeja, in kakošna je ta, tega Vam ne morem dopovedati.

Ko se je toliko zdanilo, da se je pod noge videlo, šel sem dalje. Nisem bil vesel, tiho sem brenčal pogrebno pesen: „De profundis clamavi ad te Domine“. Zdelo se mi je, da se bliža zadnja ura, da sem prišel na cilj pozemeljskega potovanja. No nič čudnega to! Kedar je človek 59 let star nima več daleč do groba, in če navalé nánj še take težave, pripravljen bodi vsak čas na smrt. To premišljanje o smrti mi je zvabilo na misli besede neke pesni, ki je pa ne znam dobro na pamet; velí nekako tole: „Kje so grobi mojih prednikov? Tudi jaz hočem ležati v dragej zemlji domačej!“ Begala me je misel, da bode pač treba v tej tujej, daljnej zemlji položiti kosti k počitku. Slab sem bil kot muha, in vsak čas sem moral počivati. Nekolikokrat se mi uže ni hotelo vstati. „Kar tu ostanem in počakam smrti“, dejal sem.

Zvezde se ugašale in na vzhodu je zabelila zora. Kako krasen pogled! Oj kje so časi, ko sem doma gledal solnce vzhajati! Kam so zginila leta, zlata leta moje mladosti!

Misel na drago domovino me je osvežila in ojačila za silo. S tako močjo me je prešinila želja še enkrat videti drago domovino, da sem pozabil vseh slabosti, in zapel sem s hripavim glasom: „Ještě Polska nezhynula!“ Še mi ne zvoni! In vlekel sem se naprej.

Solnce je stopalo čedalje više in žarki njegovi so zlatili širno krajino. Bistro zrem na okrog. Gledi, tam se nekaj sveti v solnčnem žaru. Stopam dalje in zaslišim grlice. O mile ptičice, kjer ve bivate, tam še klije življenje. Prišel sem k jezeru s krasno goščo zaraščenem. Petje ptičev je glasno odmevalo. Stopil sem k vodi. Hladna je bila in čista. Rad bi se bil koj napil, ali je treba previdnosti. Sedel sem na breg in požiral vodo po kaplicah.

Malo v stran je stalo pohištvo. Ravnokar so črnci spustili govedo, da jo ženó na pašo. Jeden se mi je približal ter me izvedavo in nezaupno gledal. Jaz sem ga prijazno nagovoril, tudi on je odgovoril, ali razumela se nisva. Kazal sem mu, da bi rad za šiling mleka.

Podal sem mu plehač in novec. Kmalu mi je prinesel mleka in po vrhu velik kos kruha. Belca nisem dobil nobenega na spregled, edinole črnci so me hodili gledat in se mi čudit kot nekemu čudu. Prav do mene se ni upal nobeden.

Dve uri sem se tu mudil, potem sem vstal in močno zapel: „Hej Slovane!“ Glasovi te pesni so zelo zdražili pse, katerih je bilo deset v staji. Vdarili se v oglušno ščeketanje in dober kos pota so šli in lajali za menoj. Vesel sem stopal naprej. Popoludne sem ugledal z daleč vodo, in pri njej zopet pohištvo. Na bregu sem si napravil ležišče in se ogradil kakor mi je kazalo. Potem sem zakuril in skuhal večerjo. Opekel sem ptiča, ki sem ga bil spotoma vstrelil. Nasičen in napojen sem se zakopal v suho listje in spal mirno in sladko do belega dne.

Prebudivši se, sem šel v hišo po mleko. Zalajalo je do šest psov náme. Črnci in črnke so me debelo gledali. Prišel je boer ter me ves zavzet povprašal po holandeški: Kako pa ste vl, stari mož, prišli le-sem?“ — „Ino, po nogah,“ odvrnem šaljivo ter ga poprosim za šiling mleka. Dal mi je naliti plehač, a novca ni vzel. Tega dne nisem daleč prišel. Krajina je bila ravna in pokrita s samim trnjem. Spotoma sem ujel dva zajca in dva tiča. S hrano sem bil toraj preskrben. Na večer sem prišel k skalnatemu navršju, pod katerim je zijala zamočvirjena votlina. Nabral sem vode, napravil s tičev okusno polivko, spekel zajca, povečerjal in šel spat.

Drugi dan je bila nedelja. Po starej navadi ima se človek praznično obleči. Kaj pa jaz? Kar imam, nosim na sebi. Samo perilo sem preoblekel. Da bi ta dan kolikor toliko praznoval, prepeval sem zgol svete pesni.

(Dalje prihodnjič.)

Politične stvari.

Deželni zbor kranjski.

XII. seja dne 15. novembra 1889.

Deželni glavar otvori sejo in po naznanilu predsedništvu došlih prošenj odda se priloga 63. „Poročilo deželnega odbora, o zgradbi stalnega mostu čez Savo pri Radečah“ finančnemu odseku, priloga 64. „Poročilo deželnega odbora, s katerim se predlaga načrt zakona o nekaterih premembah mitniških določil mesta Kamnika“ pa upravnemu odseku v pretres in poročanje.

Pri 5. točki dnevnega reda: Poročilo finančnega odseka glede uravnave učiteljskih plač po javnih ljudskih šolah in o dotičnih prošnjah učiteljstva, poročevalec kanonik Klun, oglasili so se k besedi poslanci Hribar, Šuklje, Povše in dr. Schaffer, ki so govorili vsi z različnih stališč za predlog. Pri nadrobni razpravi sprejele so se nekatere stilistične premembe, bistveno pa so se sprejeli predlogi finančnega odseka nespremenjeni.

V naslednjih točkah 6., 7., 8., 9., 10. in 11., rešile so se dotične prošnje večinoma povoljno za prošnike nespremenjeno po predlogih finančnega odseka, namreč o prošnji podobčine Kanjidol glede podporo za napravo vožne poti. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji podobčine Čemšenik glede podpore za popravo ceste med Trojanami in Čemšenikom. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji učitelja Ivana Debeljaka za popolno pokojnino. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji Helene Čuk, učiteljeve udove glede podpore za vzgojitev otrok. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji kongregacije Lazaristov glede doneska za opravljanje duhovnega pastirstva v bolnici v Ljubljani. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji Elizabetine otroške bolnice za podporo.

Pri 12. točki dnevnega reda ustno poročilo o letnem poročilu §§ 7, 8 B., 10. in 11. ponovila se je vsled ugovorov poslanca Hribarja deloma šolska debata, ne pa, da bi se bilo glede predlogov odsekovih kaj izpremenilo. Tako rešile so se tudi še daljne točke dnevnega reda.

Točka 13. Ustno poročilo upravnega odseka o prošnji občine Šent Ožbald za razdelitev te občine in ustanovljenje dveh novih občin. Ustno poročilo upravnega odseka o prošnji dr. Prischl-a, naj se priporoča njegova knjiga „Der Friedensrichter“, razpravljajoča uradovanje posredovalstev za poskušnje poravnav med prepirnimi strankami. Ustno poročilo upravnega odseka o prošnji občin Sv. Jošt, Horjul in Trata, da bi se občinska pot, ki se začenja pri okrajni cesti v Vrzdencu ter drži čez ozemlje navedenih občin, uvrstila med okrajne ceste (k prilogi 56.). Ustno poročiio upravnega odseka o prošnji podobčine Grahovo z Martinjakom, Ulaka in Žirovnica, da bi se izročile iz občine Cerknica ter ustanovila nova občina Grahovo. Ustno poročilo upravnega odseka o prošnji podobčine Bločice in Lipsenj, da bi se izločile iz občine Staritrg ter spojile z nameravano občino Grahovo.

Pred 18. točko pa je deželni glavar končal sejo in daljne tri točke stavil na dnevni red prihodnje seje, katero je napovedal na ponedeljek dne 18. novembra. Ker je bilo že najprej znano, da bodo pri poročilu o zdravstvenih službah živahna razprava.

Naši dopisi.

Dobrova dne 18. novembra. (Letina, vreme glogovi belin). Ob letošnji pomladi so obetali v tem kraji vsi poljski in drugi sadeži izredno dobre letine. Bodi Bogu potoženo, da se je v posledici zgodilo vse le bolj nasprotno. Sadno drevje bilo je s cvetnim brstjem kar nasuto; ob času cvetja nastalo je pa prav gnjilo vreme, katero je razvoj cvetja zadrževalo, pospešovalo pa razvoj požrešnemu mrčesu; tako sta „glogov belin“ in mali zmrzlikar (cvetna zavijalka) koj ob po-

mladi požrla ves sadni pridelek v brstji in cvetji. Toraj sadnega pridelka ni nič.

Vsa strnina: ozima in jara, obnesla se je skoz in zkoz slabo-srednje; fižol, kjer je bil sajen sam zase, bil je slab, oni pa, med drugimi sadeži sajen, obnesel se je prav slabo. Krompirja je dobra polovica še na njivah v zemlji segnjila; drobiž je ostal, debeleji pa vzel konec, edini meksikanec obrodil je dobro in ni nič gnjil. — Ajdo vničila je prezgodnja slana dne 16. in 17. septembra do malega popolno. Prav dober pridelek dala je turšica in pa vsakovrstna živinska krma. Repa bila je deloma dobra, zelje, korenje in pesa pa srednje-slabo.

Čebele bile so pa tako slabe, da tukajšnji čebelarji še kaj takega ne pomnijo. Star uneti čebelar izrazil se je: „Le še dve taki kumrni leti naj za čebele sledite, kot bila je letošnja, pa bode v tem kraji po teh božjih živalicah“.

Povodenj je tukaj skoz ves pretečeni mesec hudo gospodarila; oba potoka Gradašica in Šujca sti vsaka po štirikrat svoje bregove prestopili, kar se v teku dni enega meseca še ni zgodilo, kakor trdijo najstarejši tukajšnji ljudje. Posebno velik proplav bil je od obeh vod dne 21. in naslednje tri dni pretečenega meseca; le malo je še manjkalo, da se niste spojili in združili na cesti od Dobrove proti Razoram. Te izredne povodnji in proplavi zapustili so tudi v tej občini več prav britkih spominov; tu in tam razdrta so vodna obrežja, od teh dalje zasuti celi kosovi senožet in travnikov s peskom; zopet drugje odnesla je voda raz dele obsejanih njiv rodovitno zemljo s semenom vred s saboj itd. Do malega skoz celih šest tednov ni bilo skoraj drugega, nego nalivi na nalive. Pridnim gospodarjem predla je huda za setev ozimine, pospravljanje prekuhe in napravo stelje. Hvala Bogu in sv. Martinu, kateri je za svoje leto bil preskrbel pred in po svojem godu vsega skupaj deset sporednih prav lepih suhih dni, ob katerih pospravili so ljudje zadnjo prekuho raz polja, dosejali še nekoliko ozimine in se s steljo preskrbeli do prihodnje pomladi. *)

Zdravstvo je sedaj tukah v vseh obzirih kaj povoljno; no, saj pa tudi nikomur časa ne preostaja bolnemu biti.

Glogovi belin zapustil je v našem kraji na sadnem drevji strašanski broj svoj h naslednikov; ogromna množina njegovih zimskih bivališč je še le sedaj, ko je drugo listje razrodno drevje odpadlo, popolno vidna, konci vej vrhov nekaterih rodnih dreves so te nesnaga kar kosmati. — Nič boljše v tem oziru tudi po več drugih krajih domovine ni. — Ako se temu vragu splošna vojska ne napove, vničen bode zopet za par daljnih let po domovini sadni pridelek. Več o tem v kratkem na drugem mestu. Bog! M. Rant.

*) Sedaj nas pokriva uže četrti dan sitna megla, — znak, da se hribovci prijetno solnčijo.

Iz Ljubljane. — Deželni zbor kranjski imel je minuli ponedeljek dve dolgi seji, katerih prva je trajala od ½ 11. dopoludne do ½ 3. ure popoludne, večerna seja pa je trajala od 5. do obilno 9. ure in vendar se še ni rešil ves za ta dan odločen dnevni red. Uzrok temu je bila jako obširna, pa po vsem nerodovitna razprava o poročilu deželnega odbora glede izvršitve deželnega zdravstvenega zakona.

Zdravstveni zakon z dne 24. aprila 1888 d. z. štev. 12. določuje namreč v zadnjem odstavku § 13 do besede to: „Službene dolžnosti okrožnih zdravnikov določuje natančneje službeno navodilo, katero zaslišavši mnenje deželnega zdravstvenega sveta, izda deželni odbor dogovorno s političnim deželnim oblastvom“. Ob enem s tem zakonom sklenil pa je deželni zbor, da naj se to službeno navodilo predloži deželnemu zboru. To se je tudi zgodilo. Sedaj pa so zahtevali zastopniki velikega posestva in pridružilo se jim je tudi toliko glasov izmed narodne stranke, da je konečno, ko je mnogo poslancev deželno-zborske večine bilo odsotnih, s 16 proti 12 glasovi, obveljal predlog, povodilo vrniti upravnemu odseku, akoravno je gospod deželni predsednik v večkratnih ugovorih temeljito dokazal, da deželnemu zboru, ki je v potrjenem in že veljavnem zakonu naložil deželnemu odboru dolžnost in pravico, dotično službeno navodilo „izdati dogovorno z deželnim političnim oblastvom“, sedaj nikakor več ne pristaja pravica, odobravati ali popravljati to navodilo. Še bolj viharna pa je bila večerna seja pri drugi resoluciji, katero je predlagal finančni odsek glede nameščenja dr. Bock-a kot primarija v oddelku bolnice za bolnike na očeh.

Tega razdora v narodni stranki po našem prepričanji prav nič ni bilo treba. Tako pa so si nasprotniki veselja meli roke, da jim je pri tem v resnici lahko izogibljivim vprašanji prišlo na pomoč 14 narodnih poslancev. Stvar sama na sebi nima pomena, pomenljive pa je za narodno večino v deželnem zboru.

— **Volitve v tržaški okolici,** katere so se vršile minulo nedeljo, imele so v obče zadovolni izid. Izmed šestih okrajev, ohranili so Slovenci petero okrajev, med onimi, ki so prodrli, je tudi državni poslanec Ivan Nabergoj.

— **Kakonik Fr. Križnar** obolel je minulo nedeljo dopoludne vsled mertvouda tako nevarno, da je zgubil zavest ter so ga popoludne v nedeljo previdili s zakramenti za umirajoče. V ponedeljek se je stanje bolnikovo nekoliko boljšalo, pa ne toliko, da bi bil prišel k zavesti. Noč s ponedeljeka na torek pa je stanje bolnikovo zopet shujšalo tako, da je pred zboljšano stanje postalo zopet nevarnejše.

— **Elizabetinsko otroško bolnico v Ljubljani** blagoslovil je včeraj dopoludne stolni prošt dr. Klofutar v navzočosti gospoda deželnega predsednika barona

Winklerja, ki je pri tej priliki izročil gosp. Karolu Leskovic-u zlati križ za zasluge s krono.

— **Deželno-zborski odseki** imeli so včeraj nepretrganega dela. Dopoludne ob 10. uri zboroval je finančni odsek, ob ½ 1. uri imel je sejo deželni odbor, ki je reševal pritožbo zoper naredbo ljubljanskega mestnega odbora glede zahtevane odškodnine za porabo napravljenega mestnega vodovoda.

Ob ½ 3 pričel je združeni finančni in upravni odsek posvetovanje o predloženem predlogu deželnega odbora glede osuševanja ljubljanskega močvirja. Ta seja imela je nad 3 ure trajajoči seji vspeh, da je bil predlog deželnega odbora sprejet bistveno nespremenjen. Ob 6. uri pa se je pričelo zborovanje upravnega odseka o onih predmetih, ki so stavljeni na dnevni red današne javne seje deželnega zbora.

— **Lep koncert** obeta se Ljubljani za 7. dan decembra, katerega priredita gg. vit. Janušovsky in pa učitelj Moser v redutni dvorani. Pri tem koncertu sodelovati namerava tudi sestra g. vit. Janušovskega slavno znana pevka v operah in koncertih na Dunaji.

— **Poddraga.** Kakor čujemo, dovolilo je ministerstvo za bogočastje, da se ustanovi Poddraga kot samostojna duhovnija in da se takoj pričnejo razprave v rešitev v ta namen potrebn h gmotnih vprašanj.

Novičar iz domačih in tujih dežel.

Z Dunaja. Cesar mudil se je potovaje v Innsbruck več ur na Dunaji ter je sprejel v posebni avdijenci sedaj na Dunaji navzoče škofe, ki se posvetavajo tam v posebnim shodu, kakor se trdi o rešitvi ljudsko-šolskega vprašanja.

V Innsbrucku bivala sta oba cesarja deloma na tamošni postaji, deloma na vlaku skupaj krog 4 ure. Z Innsbrucka nazaj grede mudil se je cesar na Dunaji nekoliko ur in se je potem vrnil na Ogersko v Gödölö.

Ko je zandnje dni zopet potoval grof Herbert Bismark, ki se je v Budimpeštu mudil in mnogo občil z ministerskim predsednikom Tiszo, mudil se je nekaj časa tudi na Dunaji, ne da bi se bil oglasil pri ministerskemu predsedniku grofu Taaffe-ju.

Levičarski listi porabljajo to izredno brezozirnost Bismarkovo zoper sedajno vladino sistemo, češ, da Bismark nikakor ne odobruje sedajne Slovanom prijazne vlade avstrijske.

Mogoče, da bi bila Nemški ljubša nemško-narodna vlada v Avstriji, pa dokler Avstrija ni še pokrajna Nemške, pač Bismark ne bode postavljal Avstriji vlad. Sodimo pa, da ima živahno občenje Bismarka in Tisze svoje dobre uzroke. Uplivanje avstrijske unajne politike pa na balkanske dežele je namreč naj bolj pri srcu gospodom madjarom, in ako se ima sedaj po želji Nemške vpliv Avstrije na Balkanu bolj omejiti, je pač naravno, da si Bismark pred vsem prizadeva v te namene pridobiti odobrenje ogerskih državnikov.

Češka. S Prage se poroča da je mladočeški klub sklenil zahtevati, da oni klubov člen ki hoče povzeti deželno odborništvo, ne sme biti ob enem državni poslanec, vsled tega je dr. Ed. Greger odložil svoj državnozborski mandat.

Južna Amerika. — Z Rio de Janejro glavnega mesta cesarstvo Braziljanskega se poroča, da se je uprla tamošna vojna in kakor je videti tudi mornarica zoper cesarstva in da je proglasila republiko; ministerskega predsednika dejali so uporniki v zapor, cesarja in njegovo rodbino so pa začetkom stražili v cesarski palači, potem pa so jih spravili na brod in sedaj se prepeljava cesarska rodbina v Evropo.

Z Madrida na Šparskim se brzojavlja, da je minulo noč po dokončani predstavi popolnoma pogorelo. Gledališče unelo je plinovo svečavo. Nihče se vsled požara ni ponešrečil.

S Cancibara v vzhodni Afriki se brzojavlja, da je nemški državni komisar Wissmann, po svoji vrnitvi iz srednje Afrike dokončal pomirjenje dežele Usegu od vsih strani prihajajo prošnje za sklep miru.

Žitna cena

v Ljubljani 9. novembra 1889.

Hektoliter: pšenice domače 6 gold. 66 kr. — banaške 7 gold. — kr. turšice 4 gold. 87 kr. — soršice 4 gld. 55 kr. — rži 4 gold. 71 kr. — ječmena 4 gold. 39 kr. — ovsa 3 gold. 09 kr. — ajde 5 gold. 20 kr. — Krompir 2 gold. 86 kr. 100 kilogramov.

V Kranji.

Hektoliter: Pšenica 6 gold. 18 kr. — Rrž 4 gold. 55 kr. — Oves 2 gold. 60 kr. — Turšica 4 gold. 54 kr. — Ječmen 1 gold. 22 kr. — Ajda 4 gold. 22 kr. — Slama 100 kilogr. 1 gold. 60 kr. — Seno 2 gold. — kr. — Špeh 1 kilog. 44 kr.

Odgovorni urednik: Gustav Pirc. — Tisk in založba: J. Blasnikovi nasledniki.